

Briselē, 10.6.2016.
COM(2016) 381 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

JAUNĀ PRASMJU PROGRAMMA EIROPAI

Kopīgs darbs cilvēkkapitāla, nodarbināmības un konkurētspējas stiprināšanai

{SWD(2016) 195 final}

JAUNĀ PRASMJU PROGRAMMA EIROPĀI

Kopīgs darbs cilvēkkapitāla, nodarbināmības un konkurētspējas stiprināšanai

1. IEVADS

Prasmes¹ ir ceļš, kas ved uz nodarbināmību un labklājību. Cilvēkiem ar vajadzīgajām prasmēm ir pieejamas kvalitatīvas darbvietas, tādējādi tie var pilnībā izmantot savu potenciālu kā aktīvi un pašpaļāvīgi pilsoņi. Strauji mainīgajos pasaules ekonomikas apstākļos prasmes ir būtisks faktors, kas lielā mērā ietekmē konkurētspēju un spēju sekmēt inovāciju. Prasmes arī piesaista investīcijas un katalizē pozitīvo mijiedarbību starp darbvietu radīšanu un izaugsmi. Prasmes ir būtisks sociālās kohēzijas nosacījums.

Tomēr situācija Eiropā prasa rīkoties. 70 miljoniem eiropiešu nav pienācīgas lasītprasmes un rakstītprasmes, savukārt rēķinpratības un digitālo prasmju trūkst vēl lielākam skaitam cilvēku, tādējādi tie ir pakļauti bezdarba, nabadzības un sociālās atstumtības riskam². Vairāk nekā puse no 12 miljoniem ilgtermiņa bezdarbnieku tiek uzskatīti par mazprasmīgiem. Augstākās izglītības iestādēm būtu jānodrošina, ka to absolventu iegūtās prasmes ir noderīgas un aktuālas.

Prasmju trūkums un neatbilstība vajadzībām ir satraucoša. Daudz cilvēku strādā darbvietās, kas neļauj izpaust viņu talantus. Tai pat laikā 40 % Eiropas darba devēju ir grūti atrast darbiniekus ar prasmēm, kas vajadzīgas, lai veicinātu izaugsmi un jauninājumus. Izglītības pakalpojumu sniedzējiem, no vienas puses, un darba devējiem un izglītojamajiem, no otras puses, ir atšķirīgi priekšstatī par to, cik sagatavoti darba tirgum ir absolventi. Ir pārāk maz cilvēku, kam piemīt uzņēmēja mentalitāte un sava uzņēmuma izveidei nepieciešamās prasmes.

Nacionālie un reģionālie darba tirgi tāpat kā izglītības un apmācības sistēmas sastopas ar atšķirīgām problēmām, taču visām dalībvalstīm problēmas un iespējas ir līdzīgas:

- prasmju apguve un pilnveidošana ir izšķirīgs faktors darba tirgu snieguma uzlabošanā un modernizācijā, kas ļautu nodrošināt jauna veida elastdrošību gan darba meklētājiem, gan darba ņēmējiem, gan darba devējiem;
- prasmju neatbilstība vajadzībām kavē produktivitāti un izaugsmi, kā arī ietekmē dalībvalstu noturību pret ekonomikas satricinājumiem;
- ekonomikas digitalizācija maina veidus, kā cilvēki strādā un veic uzņēmējdarbību. Jaunās darba metodes ietekmē arī to, kāda veida prasmes ir pieprasītas, konkrētāk, tās ir ar inovāciju un uzņēmējdarbību saistītās prasmes. Daudzās nozarēs notiek straujas tehnoloģiskās pārmaiņas, un digitālās prasmes kļūst vajadzīgas visās darbvietās — sākot no vienkāršajiem līdz pat vissarežģītākajiem darbiem. Augsta līmeņa prasmes palīdz pielāgoties neparedzētām pārmaiņām. Līdzīgi arī pāreja uz mazoglekļa un aprītes ekonomiku pieprasa spēju radīt uzņēmējdarbības modeļus un pielāgoties darbvietu profiliem;
- ES darbaspēks kļūst vecāks un mazskaitlīgāks, dažos gadījumos tas noved pie prasmju iztrūkuma. Lai to kompensētu, ir jāpalielina līdzdalība darba tirgū un produktivitāte. 60 % no jaunajiem absolventiem ir sievietes, taču viņu nodarbinātības līmenis joprojām saglabājas zemāks nekā vīriešiem, turklāt vērojama tendence, ka vīrieši un sievietes strādā dažādās nozarēs. Iekļaujošiem

¹ Termins "prasmes" tiek lietots plašā nozīmē un apzīmē visu, ko persona zina, saprot un spēj izdarīt.

² Šajā paziņojumā sniegto informāciju pamatojoši pierādījumi ir doti pievienotajā dienestu darba dokumentā.

darba tirgiem vajadzētu izmantot visas cilvēkresursu prasmes un talantus, arī mazprasmīgos darba ņēmējus un citas mazāk aizsargātās sabiedrības grupas. Pasaulē rit nemitīga talantu sacensība, tāpēc mums jāizaudzina savi prasmīgie darbinieki un jāsamazina intelektuālā darbaspēka emigrācija — to var panākt, sekmējot ES pilsoņu mobilitāti, pievilinot talantīgus ārvalstu darbiniekus, kā arī labāk izmantojot migrantu prasmes;

- plašā amplitūdā atšķiras pieejamās izglītības un apmācības kvalitāte un mācīšanas standarti, kā arī tas, cik pieprasītas ir iegūtās zināšanas un prasmes. Tas ir viens no iemesliem, kāpēc arvien pieaug atšķirības dalībvalstu ekonomikas un sociālajā sniegunā, turpretī stiprākas izglītības un prasmju rīcībpolitikas vestu uz inovāciju un varētu sekmēt pozitīvo konvergenci, pietuvinot sniegumu to valstu rādītājiem, kurām ir vislabākie rezultāti;
- mūsu priekšstati ne vienmēr ir balstīti realitātē, piemēram, vairojot izpratni par to, cik labi nodarbinātības rezultāti ir profesionālās izglītības un apmācības (VET) ieguvējiem, iespējams, daudz vairāk cilvēku izšķirtos tai par labu. Līdzīgi, palielinot skolotāja profesijas prestižu, jauniem talantīgiem cilvēkiem būtu stimuls izvēlēties šādu karjeru;
- arvien biežāk cilvēki iegūst prasmes apstākļos, kas neatbilst formālās izglītības standartam — tiešsaistē, darba vietā, profesionālās izaugsmesursos, sociālo aktivitāšu vai brīvprātīgā darba gaitā. Šāda mācību pieredze bieži nekādi netiek atzīta.

Lai risinātu ar prasmēm saistītās problēmas, būs nepieciešami ievērojami politiskie centieni un būs jāveic sistēmiskas reformas izglītībā un apmācībā. Būs vajadzīgas viedas investīcijas cilvēkkapitālā gan no publiskiem, gan no privātiem avotiem, un būs jārikojas saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes paktu. Arī Eiropas sociālo tiesību pīlāra projektā³, ko publiskoja 8. martā, viena no redzamākajām tēzēm ir nepieciešamība stiprināt un aktualizēt prasmes.

Lai gan mācību saturs un izglītības un apmācības sistēmu organizācija ir katras dalībvalsts kompetencē, būtisku un ilgspējīgu rezultātu sasniegšanai ir vajadzīgi saskaņoti centieni. ES līmeņa rīcības — it īpaši Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgads, stratēģija “Eiropa 2020” ar divkāršo izglītības mērķi, Investīciju plāns Eiropai, Stratēģiskā sistēma Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā “ET 2020”, Eiropas strukturālo un investīciju fondu finansējums — jau tagad sniedz nozīmīgu ieguldījumu Eiropas prasmju bāzes stiprināšanā. Eiropas Sociālais fonds un Eiropas Reģionālās attīstības fonds vien laikposmā no 2014.–2020. gadam atvēlēs 30 miljardus euro, lai atbalstītu prasmju pilnveidošanu, savukārt programma “Erasmus+” prasmju pilnveidošanu caur izglītību un apmācību atbalstīs ar gandrīz 15 miljardiem euro.

Šodien publikotā jaunā Prasmju programma Komisijas 2016. gada darba programmas galveno iniciatīvu sarakstā ieņem pirmo vietu. Prasmju programma atbalsta kopīgu apņemšanos, un tās mērķis ir nonākt pie vienota redzējuma par prasmju stratēģisko nozīmi darbvietu, izaugsmes un konkurētspējas saglabāšanā. Tā stiprina un dažos gadījumos racionalizē esošās iniciatīvas, lai sekmīgāk palīdzētu dalībvalstīm īstenot nacionālās reformas un indivīdiem un uzņēmumiem dotu impulsu mainīt attieksmi. Prasmju programmā paredzēta kopīga apņemšanās īstenot reformas vairākās jomās, kurās Savienības līmeņa rīcība radītu vislielāko pievienoto vērtību. Programmas centrā ir trīs galvenie darbības virzieni:

³ Apspriešanās sākšana par Eiropas sociālo tiesību pīlāru, COM(2016) 127.

1. uzlabot prasmju veidošanas kvalitāti un atbilstību pieprasījumam;
2. nodrošināt, ka prasmes un kvalifikācijas ir pārredzamākas un salīdzināmākas;
3. uzlabot datu apkopošanu un informāciju par vajadzīgajām prasmēm informētākai karjeras izvēlei.

Ar ES mēroga rīcību vien nepietiks. Panākumi atkarīgi no daudzu iesaistīto personu — valstu valdību, reģionu, pašvaldību, uzņēmumu un darba devēju, darba ņēmēju un pilsoniskās sabiedrības — apņemšanās un pieredzes, kā arī no pašu cilvēku gatavības izmantot iespēju maksimāli likt lietā savus talantus. Īpaši svarīga loma būs sociālajiem partneriem, kuriem būs jāpanāk, lai Prasmju programma tiktu izstrādāta un īstenota sekmīgi un lai tā būtu atbilstoša darba tirgus un sabiedrības strauji mainīgajām vajadzībām.

2. KĀ PACELT LATIŅU: RĪCĪBAS PRIORITĀTES

2.1. PRASMJU APGUVES KVALITĀTES UN ATBILSTĪBAS PIEPRASĪJUMAM UZLABOŠANA

Lai cilvēki varētu pilnībā izmantot savu potenciālu gan darbā, gan sabiedrībā, ir vajadzīgas plaša spektra prasmes. ES līmeņa politika, kas koncentrējas uz izglītības iegūšanu, ir devusi vērā ņemamus rezultātus. 2014. gadā to cilvēku skaits, kuri ieguva augstāko izglītību, salīdzinājumā ar 2010. gadu pieauga par aptuveni 10 miljoniem, bet to jauniešu skaits, kuri priekšlaikus pamet skolu — samazinājās no 6 līdz 4,5 miljoniem. Tas ir ievērojams progress virzībā uz stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem.

Tomēr arvien biežāk tiek gūti pierādījumi, ka mērķus nevar sasniegt ar politiku, kuras uzdevums ir tikai panākt, ka izglītību iegūst vairāk cilvēku. Tagad uzmanības krustpunktā ir mācību satura kvalitāte un atbilstība pieprasījumam. Daudzi jaunieši pabeidz izglītošanos un apmācību, tomēr vēl nav pietiekami sagatavoti ienākšanai darba tirgū un tiem nav sava uzņēmuma veidošanai vajadzīgo prasmju vai mentalitātes.

Gan formālo, gan neformālo prasmju apgūšana ir process visa mūža garumā, kas aizsākas bērnībā. Pozitīvie ilgtermiņa ieguvumi no labas kvalitātes agrīnās izglītības ir vērā ņemami un labi dokumentēti, tie ir pamats turpmākai spējai un motivācijai mācīties.

Papildus attiecīgajai profesijai vajadzīgajām prasmēm darba devēji arvien biežāk pieprasa tā saucamās pārnēsamās prasmes, piemēram, spēju strādāt komandā, radošu domāšanu un spēju risināt problēmas. Šāds prasmju komplekts ir svarīgs arī cilvēkiem, kuri sāk veidot paši savu uzņēmumu. Neskatoties uz to, daudzās dalībvalstīs mācību programmās šādām prasmēm tiek veltīts pārāk maz uzmanības un reti kad tās tiek formāli novērtētas. Starpdisciplīnu profila speciālisti, proti, cilvēki, kuri spēj veikt darba uzdevumus, kuru būtība sniedzas pāri vienas jomas robežām, darba devēju acīs kļūst arvien vērtīgāki, bet darba tirgū šāds prasmju piedāvājums ir retums.

Pamatu nostiprināšana: pamatprasmes

Eiropai ir jārisina problēma, kas saistīta ar pamatprasmēm. Lai pretendētu uz labām darbvietām un ar pilnu atdevi piedalītos sabiedriskajā dzīvē, cilvēkiem obligāti būtu jāapgūst pamatprasmes — tostarp rēķinpratība, rakstpratība un pamata digitālās prasmes. Turklāt minētās pamatprasmes ir vajadzīgas, lai varētu turpināt mācīties un veidotu karjeru. Aptuveni ceturtdaļa no Eiropas pieaugušajiem iedzīvotājiem ar grūtībām lasa un raksta, tiem ir vājas rēķināšanas un digitālās prasmes. Eiropas Savienībā ir vairāk nekā 65 miljoni cilvēku, kuru iegūtā kvalifikācija ir zemāka par otrā posma vidējās izglītības līmeni. Šis rādītājs dažādās ES valstīs ievērojami atšķiras, dažās sasniedzot pat 50 % vai vairāk.

Tā kā lielākajā daļā darbvietaug pieprasījums pēc komplicētām prasmēm, mazkvalificēto personu nodarbinātības iespējas sarūk. Mazkvalificētās personas arī biežāk ir nodarbinātas nestabilās darbvietās un ilgtermiņa bezdarbs tās skar divreiz biežāk nekā labāk kvalificētas personas. Mazprasmīgas personas ir neaizsargātas arī kā patērētāji, jo īpaši tirgos, kas kļūst arvien sarežģītāki.

1. *Lai Eiropā uzlabotu mazprasmīgu pieaugušo nodarbinātības iespējas, dalībvalstīm, izmantojot Prasmju garantiju, kas iedibināta sadarbībā ar sociālajiem partneriem un izglītības un apmācību sniedzējiem, kā arī vietējām, reģionālajām un valsts iestādēm, būtu jāizveido prasmju pilnveides ceļi. Prasmju pilnveidošanas iespējām jābūt pieejamām gan strādājošajiem, gan tiem, kas ir bez darba. Ar Prasmju garantiju jāpalīdz mazprasmīgiem pieaugušajiem uzlabot rakstpratību, rēķinpratību un digitālās prasmes, un, ja iespējams, apgūt plašāku prasmju kopumu, lai iegūtu otrā posma vidējās izglītības kvalifikāciju vai tai līdzvērtīgu kvalifikāciju.*

*Komisija ierosina iedibināt **Prasmju garantiju** (sk. atsauces dok. COM(2016) 382), lai nodrošinātu:*

- ✓ *prasmju novērtēšanu, kas ļaus mazkvalificētiem pieaugušajiem noteikt esošās prasmes un to, kādas prasmes nepieciešams apgūt;*
- ✓ *mācību piedāvājumu, kas pielāgots indivīda un vietējā darba tirgus konkrētajām vajadzībām;*
- ✓ *risinājumus, kā esošās prasmes validēt un oficiāli atzīt.*

Noturības stiprināšana: pamatiemaņas un augstāka līmeņa, komplicētākas prasmes

Formālās izglītības un apmācības uzdevums ir sniegt katram izglītojamajam plaša spektra prasmes, tādējādi paverot iespējas sevis pilnveidošanai un izaugsmei, sociālajai iekļautībai, aktīvam pilsoniskumam un nodarbinātībai. Šādas prasmes ir: rakstpratība, rēķinpratība, zinātnes un svešvalodas, tāpat arī transversālās prasmes un pamatiemaņas — digitālās iemaņas un uzņēmējdarbībā vajadzīgās prasmes, kritiskā domāšana, problēmu risināšana vai mācīšanās mācīties, kā arī izpratne par finansēm.

Minēto prasmju agrīna iegūšana ir pamats, kas palīdz apgūt augstāka līmeņa, komplicētākas prasmes, kas vajadzīgas radošuma un inovācijas attīstīšanai. Prasmes ir jāstiprina visu mūžu, tās ļauj cilvēkiem gūt panākumus strauji mainīgās darbvietās un sabiedrībā, kā arī palīdz tikt galā ar sarežģītiem un neskaidriem uzdevumiem.

Nedaudzas no šīm iemaņām jau tradicionāli ir daļa no izglītības sistēmas, tomēr tādu pamatiemaņu kā uzņēmējdarbībā vajadzīgās prasmes, pilsoniskums vai transversālās prasmes izglītības programmā parasti nav. Dažas dalībvalstis ir meklējušas risinājumus, kā minētās prasmes iekļaut mācību programmā, tomēr tas ne vienmēr ir ticis darīts

konsekventi. Lai veicinātu vienotu izpratni par divām no minētajām iemaņām, Komisija ir izstrādājusi digitālo iemaņu⁴ atsauces satvaru, kuru patlaban ir pārņēmušas 13 dalībvalstis, un uzņēmējdarbībā vajadzīgo prasmju⁵ satvaru, kas nesēn tika publicēts.

Komisija turpinās strādāt ar ieinteresētajām personām, lai izstrādātu instrumentus, ar kuriem novērtēt un validēt šīs iemaņas. Minētie instrumenti valsts iestādēm un privātām organizācijām palīdzēs uzlabot profesionālās ievirzes, apmācības un darbaudzināšanas pakalpojumus, kurus tie sniedz jauniešiem, darba meklētājiem un iedzīvotājiem kopumā. Komisija turklāt atbalstīs ES valstu, reģionu un izglītības un apmācību iestāžu centienus palīdzēt jauniešiem iegūt uzņēmējdarbībā vajadzīgās iemaņas, kuras jauniešiem varētu dot impulsu komercuzņēmuma vai sociālā uzņēmuma veidošanai. Jau šobrīd ES programmas — piemēram, “Erasmus+”, “COSME” un Eiropas Sociālais fonds — sniedz finansiālu atbalstu šim mērķim.

2. 2017. gadā Komisija plāno sākt **Pamatiemaņu satvarā**⁶ pārskatīšanu ar mērķi palīdzēt lielākam skaitam cilvēku iegūt pamatprasmes. Pārskatīšanas mērķis ir nonākt pie vienotas izpratnes par pamatiemaņām un turpmāk sekmēt to ieviešanu izglītības un apmācību programmā. Turklāt tas būs atbalsts labākai šo prasmju pilnveidošanai un novērtēšanai. Uzmanības krustpunktā būs **uz uzņēmējdarbību un inovāciju vērstas mentalitātes popularizēšana, arī aicinot gūt praktisku pieredzi uzņēmējdarbībā.**

Panākt, ka VET ir pirmā izvēle

Profesionālās izglītības un apmācības (VET) lielākā vērtība ir tās spēja sekmēt konkrētajam darbam nepieciešamās un transversālās prasmes, atvieglojot pāreju uz nodarbinātību un uzturot un aktualizējot darbaspēka prasmes atkarībā no nozares, reģiona un lokālajām vajadzībām. Lai gan VET katru gadu apgūst vairāk nekā 13 miljoni izglītojamo, vairākās dalībvalstīs prognozes liecina, ka nākotnē cilvēku ar VET kvalifikāciju trūks.

Daudzi jaunieši un viņu vecāki uzskata, ka VET ir rezerves variants. Dažkārt saziņa starp darba devējiem un izglītības un apmācības sniedzējiem ir apgrūtināta. VET vajadzētu padarīt pievilcīgāku, nodrošinot augstu mācību kvalitāti un elastīgu organizāciju, kas ļautu pēc tam turpināt mācības augstākajās profesionālajās vai akadēmiskajās programmās un arī veidot ciešāku saikni ar darba tirgiem.

Augstākā līmeņa VET piedāvājums stabili paplašinās, un to novērtē gan izglītojamie, gan uzņēmēji, jo VET sniedz darba tirgū pieprasītas prasmes. Šādas pozitīvas pārmaiņas būtu jāatbalsta vēl vairāk, un tās būtu pienācīgi jāiekļauj kvalifikāciju satvaros un sistēmās.

Uzņēmējdarbības vides un sociālie partneri būtu jāiesaista visos VET izstrādes un nodrošināšanas līmeņos, līdzīgi kā tas notiek praktikantu “duālās sistēmas” ietvaros. VET vajadzētu būt daļēji balstītai uz darba pieredzi, kad vien iespējams, kombinējot to ar starptautisku pieredzi.

⁴ <https://ec.europa.eu/jrc/digcomp/>.

⁵ <https://ec.europa.eu/jrc/entrecomp>.

⁶ Ieteikums par pamatprasmēm mūžizglītībā (OV 2006/962/EK).

3. Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm, sociālajiem partneriem un izglītības un apmācības sniedzējiem atbalstīs Rīgas secinājumu īstenošanu attiecībā uz kvalitāti un darba tirgus vajadzībām atbilstošām profesionālajām prasmēm un kvalifikācijām šādā veidā:

- ✓ atbalstīs risinājumus, kas izglītojamajiem kā daļu no mācību programmas ļauj īstenot praktisku apmācību darba vietā;
- ✓ paplašinās VET studentu iespējas kombinēt dažādos apstākļos iegūtas mācību pieredzes, papildinot esošos VET kvalitātes nodrošināšanas⁷ un kredītpunktu⁸ instrumentus un ievērojot pārskatīto Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras (EQF) ieteikumu;
- ✓ atbalstīs augstākās VET ieguves iespēju izstrādi un popularizēs VET, izmantojot partnerības starp apmācību sniedzējiem, izpēti un uzņēmumiem, īpašu uzmanību pievēršot augstākā līmeņa prasmju pieprasījumam nozares līmenī;
- ✓ uzlabos datu pieejamību par VET ieguvušo personu nodarbinātības rezultātiem;
- ✓ meklēs veidus, kā racionalizēt esošo ES līmeņa VET nozares pārvaldību, tostarp piešķirot konkrētas koordinēšanas pilnvaras Arodmācību padomdevējai komitejai;
- ✓ 2016. gadā pirmo reizi rīkos **Eiropas VET prasmju nedēļu** un stiprinās ciešāku sadarbību ar Pasaules prasmju organizāciju, lai profesionālo izglītību parādītu kā prestižu iespēju.

Pieejamības sekmēšana: uzmanības centrā digitālās prasmes

Digitalizācijas radītās straujās pārmaiņas ekonomikā nozīmē, ka gandrīz visām darbvietām tagad vajadzīgas noteikta līmeņa digitālās prasmes, tāpat kā tās ir vajadzīgas, lai piedalītos sabiedriskajos procesos kopumā. Sadarbības ekonomika maina uzņēmējdarbības modeļus, paver jaunas iespējas un jaunus ceļus iegūt darbu, pieprasa cita veida prasmes un liek risināt jaunas problēmas — piemēram, kā piekļūt prasmju pilnveides iespējām. Robotizācija un mākslīgais intelekts paveic rutinēto darbu ne tikai rūpnīcās, bet arī birojos. Mainās piekļuves ceļi pakalpojumiem, tostarp e-pakalpojumiem, tāpēc gan lietotājiem, gan pakalpojumu sniedzējiem un publiskajām iestādēm ir vajadzīgas pietiekamas digitālās prasmes. Piemēram, e-veselība ir mainījusi veidus, kā cilvēki pieprasa un saņem veselības aprūpi.

Pēdējo desmit gadu laikā pieprasījums pēc digitālo tehnoloģiju speciālistiem ik gadu audzis par 4 %. Neskatoties uz to, Eiropā visos līmeņos trūkst digitālo prasmju. Par spīti tam, ka darba tirgū spēcīgi palielinās pieprasījums pēc IKT speciālistiem, paredzams, ka laikā līdz 2020. gadam neaizpildīto vakanču skaits dubultosies, sasniedzot 756 000. Turklāt gandrīz pusei ES iedzīvotāju nav pat digitālo pamatprasmju, un aptuveni 20 % cilvēkiem tādu nav vispār. Dalībvalstīm, uzņēmumiem un iedzīvotājiem ir jārīkojas saskaņā ar jauno pieprasījumu un visos izglītības un apmācības līmeņos vairāk ieguldījumu jāvirza uz digitālo prasmju apguvi (tostarp datu kodēšanu un informātikas zinātni).

Eiropai vajadzīgi digitāli zinoši cilvēki, kas prot šīs tehnoloģijas ne tikai izmantot, bet arī radīt un konkurēt ar to izstrādātājiem citur pasaulē. Bez šādiem cilvēkiem Eiropa nespēs

⁷ Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūra profesionālajai izglītībai un apmācībām (1) (OV 2009/C/155/01).

⁸ Eiropas kredītpunktu sistēma profesionālajai izglītībai un apmācībai (ECVET) (OV 2009/C 155/02).

gūt panākumus digitālās transformācijas apstākļos. Jaunu prasmju apguve ir izšķirošs faktors, kas ļauj iet kopsolī ar tehnoloģiskajām pārmaiņām, un nozare jau patlaban ievieš inovatīvas apmācību metodes. Arī pētniecības un inovācijas centri var palīdzēt šādas prasmes nodot tālāk, tie darbojas kā investīciju, uzņēmējdarbības un darbvietu radīšanas katalizatori.

4. *Lai izveidotu lielu digitālo talantu banku un nodrošinātu, ka Eiropas iedzīvotājiem un darbspēkam ir pienācīgas digitālās prasmes, Komisija uzsāk **Digitālo prasmju un darbvietu koalīcijas** iniciatīvu.*

*Ņemot vērā un pilnveidojot pozitīvos rezultātus, kas tika gūti no iepriekšējām iniciatīvām — Digitālo darbvietu lielās koalīcijas un ES e-prasmju stratēģijas, kā arī koordinējot darbu atbilstoši programmai “Eiropas sadarbība izglītības un apmācības jomā 2020”, dalībvalstis līdz 2017. gada vidum tiek aicinātas **izstrādāt visaptverošas valsts stratēģijas attiecībā uz digitālajām prasmēm, balstoties uz mērķiem, kurus tām jāpieņem līdz 2016. gada beigām.** Tostarp dalībvalstīm:*

- ✓ *jāiedibina valsts digitālo prasmju koalīcijas, kas ir saikne starp valsts iestādēm, uzņēmumiem, izglītības un apmācības iestādēm un darba tirgus dalībniekiem;*
- ✓ *jāizstrādā konkrēti pasākumi, ar ko digitālās prasmes un iemaņas iekļauj visos izglītības un apmācības līmeņos, atbalstot skolotājus un izglītotājus un veicinot uzņēmumu un citu organizāciju aktīvu iesaistīšanos.*

Komisija savedīs kopā dalībvalstis un ieinteresētās personas, ieskaitot sociālos partnerus, lai pieprasītu rīkoties, apzināt paraugpraksi un dalīties ar to, lai pēc tam varētu vieglāk to piemērot arī citās valstīs un panākt lielāka mēroga ieguvumus. Tādējādi tiks labāk izplatīta informācija par pieejamajiem ES fondiem (Eiropas strukturālie un investīciju fondi, Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva, “Erasmus+”) un izpētītas pieejamās finansējuma iespējas, piemēram, izmantojot vaučeru mehānismus.

Ar Eiropas digitālā progresa ziņojumu (EDPZ)⁹ Komisija ikgadēji uzraudzīs, kas ir paveikts.

2.2. KĀ PRASMES UN KVALIFIKĀCIJAS PADARĪT ATPAZĪSTAMAS UN SALĪDZINĀMAS

Darba devējiem kvalifikācija signalizē par to, ko cilvēks zina un ir spējīgs darīt, taču kvalifikācijas reti atspoguļo ārpus oficiālajām mācību iestādēm iegūtās prasmes, tāpēc pastāv risks tās novērtēt pārāk zemu. Šādu prasmju identificēšana un validēšana ir īpaši svarīga cilvēkiem ar zemu kvalifikāciju, bezdarbniekiem vai personām, kam draud bezdarbs vai kas grasās mainīt karjeras virzienu, un migrantiem. Ja šādas prasmes tiktu atzītas, tas palīdzētu cilvēkiem labāk parādīt un izmantot savu pieredzi un talantus, apzināt turpmākās apmācību vajadzības un izmantot iespējas pārkvalificēties.

Diemžēl atšķirības starp ES valstu izglītības un apmācības sistēmām apgrūtina darba devēju iespējas novērtēt tās cilvēku zināšanas un prasmes, ko tie ieguvuši citā, nevis savā mītnes valstī.

Pārrobežu mobilitāte palīdz darba tirgum sekmīgi darboties un cilvēkiem piedāvā plašākas iespējas. Taču vāja izpratne par iegūtajām kvalifikācijām un to nepilnīga

⁹ 2016. gada Eiropas digitālā progresa ziņojums; SWD(2016)187.

atzīšana noved pie tā, ka ES un trešo valstu darba ņēmēji, kuri pārceļas uz dzīvi citā valstī, darba meklējumos bieži saskaras ar lielākiem šķēršļiem vai saņem mazāku atalgojumu nekā darba ņēmēji ar līdzīgu kvalifikāciju, kuri to ieguvuši uzņēmējvalstī.

Kvalifikāciju pārredzamības un salīdzināmības uzlabošana

ES līmenī profesionālo kvalifikāciju savstarpēju atzīšanu veicina un piekļuvi reglamentētajām profesijām sekmē Direktīva 2005/36/EK, kura kopš 2016. gada janvāra nodrošina pirmo ES mēroga elektronisko procedūru, ar ko attiecībā uz piecām profesijām tiek atzītas profesionālās kvalifikācijas (“Eiropas profesionālā karte”)¹⁰. Arī Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra mūžizglītībai (*EQF*) tika iedibināta, lai būtu vieglāk saprast un salīdzināt faktiski iegūtās zināšanas (“mācību rezultātus”), ko cilvēks apguvis kvalifikācijas ieguves gaitā.

EQF aicināja dažādu valstu izglītības nozares ieinteresētās personas sadarboties, lai, pamatojoties uz mācību rezultātiem, izstrādātu saskaņotus valsts kvalifikāciju satvarus. Tomēr, lai *EQF* pilnā mērā sasniegtu personas un organizācijas un to varētu reāli izmantot ikdienas lēmumos par pieņemšanu darbā vai piekļuvi apmācībai, ir vajadzīgs jauns risinājums, kas tostarp atspoguļotu arī dažādos veidus, kādos ir iespējas apgūt zināšanas.

Vairākas trešās valstis ir izrādījušas interesi par *EQF*, jo vēlas, lai viņu kvalifikācijas būtu salīdzināmas ar Eiropas kvalifikācijām. Tas palīdzētu piesaistīt augsti kvalificētus pētniekus un speciālistus no trešajām valstīm, lai nodrošinātu mūsu ekonomikai vajadzīgās prasmes, kā arī otrādi — ES pētniekiem un speciālistiem būtu vieglāk iegūt darbu ārpus ES. Tas ir saskaņā ar mērķi panākt viedākas un labāk pārvaldītas legālās migrācijas politiku¹¹. Šajā sakarā īpaši svarīga ir Zilās kartes direktīvas pārskatīšana¹². Pārskatītā *EQF* uzlabotu izpratni par ārvalstīs iegūtajām kvalifikācijām un atvieglotu gan tikko iebraukušo migrantu, gan to, kas jau dzīvo ES, integrāciju ES darba tirgū.

5. *Kvalifikācijas un saistīto prasmju labākas izpratnes veicināšanas nolūkā un lai uzlabotu to izmantošanu ES darba tirgū, Komisija nāk klajā ar priekšlikumu pārskatīt Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru*¹³ (sk. atsaucis dok. COM (2016) 383). Pārskatīšanas mērķi:

- ✓ atbalstīt valstu kvalifikācijas sistēmu regulāru atjaunināšanu;
- ✓ nodrošināt, ka *EQF* līmeņa kvalifikāciju pamatā ir vienoti kvalitātes nodrošināšanas principi¹⁴;
- ✓ nodrošināt, ka gadījumos, kad *EQF* līmeņa kvalifikācijas tiek piešķirtas uz kredītpunktu pamata, attiecībā uz kredītpunktu sistēmām tiek izmantoti vienoti principi;
- ✓ mudināt sociālos partnerus, valsts nodarbinātības dienestus, izglītības

¹⁰ Komisijas 2015. gada 24. jūnija Īstenošanas regula (ES) 2015/983 par Eiropas profesionālās kartes izdošanu un brīdināšanas mehānisma piemērošanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/36/EK (OV L 159, 25.6.2015.).

¹¹ “Eiropas programma migrācijas jomā”, COM(2015) 240 un “Ceļā uz kopējās Eiropas patvēruma sistēmas reformu un labākām iespējām likumīgai nokļūšanai Eiropā”, COM(2016) 197.

¹² Priekšlikums direktīvai par nosacījumiem, kas attiecas uz trešo valstu valstspiederīgo iecelšanu un uzturēšanos kvalificētu darbu veikšanas nolūkā, COM (2016) 378.

¹³ Ieteikums par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai (OV 2008/C 111/01).

¹⁴ Patlaban norit ES līmeņa vispārīgās izglītības kvalitātes nodrošināšanas principu apspriešana “ET 2020” kontekstā.

sniedzējus un publiskās iestādes izmantot EQF, lai atbalstītu kvalifikāciju pārredzamību un salīdzināšanu;

- ✓ *saskaņā ar ES starptautiskajiem nolīgumiem veicināt kvalifikāciju salīdzināmību starp valstīm, kuras piedalās EQF, un citām valstīm, jo īpaši kaimiņvalstīm un citām valstīm ar attīstītiem kvalifikāciju satvariem.*

Migrantu prasmju un kvalifikāciju agrīna noteikšana

ES dzīvojošo to trešo valstu valstspiederīgo īpatsvars, kas ieguvuši otrā posma (vai pat zemāka) vidējās izglītības kvalifikāciju, salīdzinājumā ar ES pilsoņiem ir zemāks. Aptuveni 25 % no trešo valstu valstspiederīgajiem ir augsti kvalificēti. Tomēr augsti kvalificēto personu grupā aptuveni divas trešdaļas ir ekonomiski neaktīvi, ir bezdarbnieki vai strādā darbvieta, kas neatbilst viņu kvalifikācijai. Turklāt dažiem migrantiem, kas jau dzīvo ES, kā arī migrantiem, kas nesen ieradušies, tostarp bēgļiem, ir vājas uzņēmējvalsts valodas zināšanas.

Daudzām ES valstīm sagādā grūtības izprast nesen ieceļojušo migrantu prasmes, kvalifikācijas un profesionālo pieredzi. Instrumenti, kas izstrādāti, īstenojot *Europass*¹⁵, *EQF*, savstarpējo mācīšanos un informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm un kompetentajām iestādēm, varētu palīdzēt noteikt migrantu prasmju profilu un veicināt migrantu integrāciju. Apzinot migrantu prasmes jau agrīnā posmā, būtu vieglāk izvēlēties pirmos pasākumus, kas nepieciešami viņu integrācijai vietējā sabiedrībā un darba tirgū. Šādi pasākumi varētu būt nosūtīšana uz atbilstošām apmācībām (ieskaitot valodu kursus, uzņēmējdarbības apmācību vai mācekļu prakses, kas pieejamas Eiropas Mācekļu alianses ietvaros) vai uz nodarbinātības dienestiem.

6. Lai ātrāk integrētu trešo valstu valstspiederīgos, Komisija:

- ✓ *laidīs klajā “Trešo valstu valstspiederīgajiem paredzētu prasmju noteikšanas programmu”. Šis instruments uzņemšanas dienestiem un uzņēmējvalstīm palīdzēs apzināt un dokumentēt tikko atbraukušo trešo valstu valstspiederīgo prasmes, kvalifikācijas un pieredzi;*
- ✓ *strādās kopā ar valstu iestādēm, palīdzot atzīt migrantu un arī bēgļu prasmes un kvalifikācijas, atbalstīs uzņemšanas centru personāla apmācību, lai paātrinātu atzīšanas procedūras un veicinātu dalīšanos ar informāciju un paraugpraksi par to, kā saprast un atzīt prasmes un kvalifikācijas;*
- ✓ *migrantiem, kas ieradušies nesen, un arī bēgļiem darīs pieejamu valodas apguvi tiešsaistē, izmantojot “Erasmus+” tiešsaistes valodas atbalsta platformu (trīs gadu laikā bēgļiem tiks nodoti 100 000 piekļuves tiesību tiešsaistes valodu kursiem)¹⁶.*

2.3. INFORMĀCIJAS PAR VAJADZĪGAJĀM PRASMĒM, DOKUMENTĀCIJAS UN INFORMĒTAS KARJERAS IZVĒĻU UZLABOŠANA

Lai politikas veidotājiem un izglītības iestādēm palīdzētu pieņemt pareizus lēmumus par politiku un reformām, izglītības programmām un investīcijām, ir nepieciešami pārlicinoši pierādījumi par nākotnē nepieciešamajām prasmēm. Taču, ņemot vērā

¹⁵ Vienota Kopienas sistēma kvalifikāciju un kompetences pārskatāmībai (*Europass*) (OV 2241/2004/EK).

¹⁶ Visi rīcības instrumenti, kuru mērķis ir palīdzēt integrēt trešo valstu valstspiederīgos, ir sniegti rīcības plānā par trešo valstu valstspiederīgo integrēšanu, COM(2016) 377.

straujās pārmaiņas darba tirgū, ir grūti sniegt uzticamu informāciju. Turklāt nav viena risinājuma, kas derētu visiem: prasmju pieprasījumu ietekmē gan darba tirgus attīstība vietējā un reģionālā mērogā, gan globālās tendences, tāpēc vissteidzamāk nepieciešamās prasmes konkrētās profesijās var atšķirties atkarībā no reģiona un/vai tautsaimniecības nozares.

Labāka informētība labākai izvēlei

Kad cilvēki meklē darbu vai izvēlas, ko un kur mācīties, tiem ir jābūt iespējai piekļūt pieejamajai informācijai par vajadzīgajām prasmēm un izprast to. Turklāt tiem nepieciešami piemēroti instrumenti savu prasmju (paš)novērtēšanai un savu prasmju un kvalifikāciju efektīvai uzrādīšanai. Tāpat darba devējiem un citām organizācijām noderētu efektīvāki un lietderīgāki veidi, kā atrast un pieņemt darbā cilvēkus ar vajadzīgajām prasmēm.

Vajadzīgo prasmju informācijas apkopošanas efektivitāte dažādās ES valstīs atšķiras. Dažās valstīs partnerības starp sociālajiem partneriem, valdībām un izglītības sniedzējiem jau palīdz efektīvi apzināt vajadzīgās prasmes un attiecīgi pielāgot mācību programmas. Savukārt citās valstīs partnerības vēl nav kļuvušas par normu.

Sadarbība ir efektīvāka, ja tās pamatā ir reģionālā un vietējā līmeņa priekšrocības un īpatnības. Labāka vietēja mijiedarbība starp izglītību un apmācību, no vienas puses, un darba tirgu, no otras, — kombinācijā ar mērķtiecīgām investīcijām — var arī ierobežot intelektuālā darbaspēka emigrāciju un palīdzēt attīstīt, paturēt un piesaistīt talantīgus cilvēkus konkrētos reģionos un nozarēs.

7. *Lai palīdzētu cilvēkiem izdarīt informētu izvēli attiecībā uz karjeras un mācību iespējām, Komisija ierosinās **pārskatīt Europass sistēmu**¹⁷, lai izveidotu intuitīvu un integrētu tiešsaistes pakalpojumu platformu. Tā nodrošinās tīmekļa rīkus prasmju un kvalifikāciju dokumentācijai un ar tiem saistītās informācijas izplatīšanai, kā arī bezmaksas rīkus pašnovērtējuma veikšanai.*

Dati par vajadzīgajām prasmēm un tendencēm tiks uzlaboti, izmantojot tīmekļa rāpuļprogrammas un lielo datu analīzi, un tos papildinās ar datiem no dažādām nozarēm; šī precīzā reāllaika informācija tiks iekļauta „Prasmju panorāmas” rīka pašreizējā pakalpojumā kā daļa no integrēta Europass pakalpojuma.

8. *Komisija turpinās analizēt **intelektuālā darbaspēka emigrācijas jautājumu** un veicinās paraugprakses apmaiņu attiecībā uz problēmas efektīvu risināšanu.*

Datu apkopošanas par vajadzīgajām prasmēm un tautsaimniecības nozaru sadarbības veicināšana

Aktuālās un nākotnes prasmju vajadzības dažādās tautsaimniecības nozarēs atšķiras. Veidojas jaunas nozares un būtiski mainās pastāvošās; tas galvenokārt ir saistīts ar tehnoloģiju attīstību, bet ne tikai. Inovācijā balstīta pāreja uz mazoglekļa un aprites ekonomiku, kā arī svarīgās pamattehnoloģijas (*KET*), piemēram, nanotehnoloģija, mākslīgais intelekts un robotika, pārveido arvien lielāku skaitu nozaru. Lai veicinātu konkurenci un inovācijas, ir būtiski nodrošināt īstās prasmes īstajā brīdī. Augsta līmeņa prasmju pieejamība ir būtisks elements, pieņemot investīciju lēmumus. Ņemot vērā tehnoloģiju straujo attīstību, uzņēmumu — jo īpaši MVU — nozīmīgs uzdevums ir labāk paredzēt un pārvaldīt pārveidojošās pārmaiņas vajadzīgo prasmju jomā.

¹⁷ Vienota Kopienas sistēma kvalifikāciju un kompetences pārskatāmībai (*Europass*); OV 2241/2004/EK.

Ir uzsāktas daudzas nozaru un reģionālas iniciatīvas prasmju veicināšanai, iesaistot publiskā un privātā sektora struktūras un organizācijas. Taču šie projekti bieži ir sadrumstaloti, un to ietekme uz izglītības un apmācības sistēmu ir ierobežota. Tādēļ ir obligāti nepieciešama rūpniecības nozares, tostarp sociālo partneru, mobilizācija, lai izstrādātu un īstenotu risinājumus. Ir vajadzīga stratēģiska pieeja, kas pievēršas skaidri definētiem tirgiem un nozaru prasmju vajadzībām.

Lai nodrošinātu noturīgus rezultātus, kam ir reāla ietekme, sadarbība nozaru prasmju jomā var tikt sasaistīta ar attiecīgo nozaru izaugsmes stratēģijām, un to var papildināt ar politiskām saistībām un ieinteresēto personu iesaistīšanu ES, valstu un reģionālā līmenī.

9. *Lai uzlabotu informāciju par vajadzīgajām prasmēm un novērstu prasmju iztrūkumu tautsaimniecības nozarēs, Komisija īsteno **“Plānu nozaru sadarbībai prasmju jomā”**. Plāns palīdzēs mobilizēt un koordinēt galvenos dalībniekus, stimulēt privātā sektora investīcijas un veicināt attiecīgo ES un valstu finansēšanas programmu stratēģiskāku izmantošanu.*

Nozaru prasmju partnerības rūpniecības un pakalpojumu jomā tiks izveidotas ES līmenī un pēcāk izvērstas valsts (vai, vajadzības gadījumā, reģionu) līmenī, lai:

- ✓ *īstenotu nozaru stratēģijas nākamajiem 5–10 gadiem, apzinot vajadzīgās prasmes un izstrādājot konkrētus risinājumus, piemēram, kopīgi izstrādātas augstākās VET iespējas un uzņēmējdarbības-izglītības-pētniecības partnerības;*
- ✓ *vajadzības gadījumā atbalstītu nolīgumus par nozaru kvalifikāciju un sertifikāciju atzīšanu.*

*Plānu atbalstīs, izmantojot esošo ES finansējumu¹⁸, un sākotnēji to izmēģinās pēc pieprasījuma 6 nozarēs, sagatavošanās darbus uzsākot 2016. gadā: **autobūves, jūras tehnoloģiju, kosmosa, aizsardzības, tekstilrūpniecības un tūrisma nozarē**. Otrajā īstenošanas kārtā, ko paredzēts sākt 2017. gadā, izvērtēs vēl citas nozares (būvniecības, tērauda rūpniecības, veselības aizsardzības, ekotehnoloģiju un atjaunojamās enerģijas nozari). Nozaru izvēle ietver gan progresīvas tehnoloģijas, lai nodrošinātu ilgtermiņa konkurētspēju, gan tradicionālākas nozares, kuras saskaras ar īpašām īstermiņa un vidēja termiņa problēmām.*

Labāka izpratne par absolventu sasniegumiem

Universitātes un VET sniedzēji gatavo jauniešus darba dzīvei. Tādēļ tiem ir jāsaprot darba tirgus tendences, jāzina, cik viegli to absolventiem ir atrast darbu, un attiecīgi jāpielāgo savas programmas. Šī informācija ir nepieciešama arī studentiem un viņu ģimenēm, lai veiktu informētu izvēli par to, ko un kur studēt. Tomēr mācību programmas pielāgošana ir laikietilpīgs un sarežģīts process.

Uzlabotai informācijai par augstākās izglītības vai augstākā līmeņa VET absolventu sekmēm darba tirgū vai mācību progresu jābūt vieglāk pieejamai un salīdzināmai. Šai informācijai jāietver kvalitātes nodrošināšanas rādītāji, administratīvie dati (tostarp par nodokļiem un sociālo nodrošinājumu) un uz apsekojumiem balstīta pieeja, vajadzības gadījumā izmantojot sociālās platformas / sociālos plašsaziņas līdzekļus.

¹⁸ Komisija ir iesaistījusies dialogā ar atsevišķām nozarēm, lai vāktu informāciju par prasmju trūkumu un tā iespējamo ietekmi uz nodarbinātību, izaugsmi, inovāciju un konkurētspēju. Pamatojoties uz šo analīzi un ņemot vērā politiku un ieinteresēto personu ciešo apņemšanos ES un valstu līmenī, izmēģinājuma posmam ir izvēlētas sešas nozares.

Vairākās dalībvalstīs ir izveidoti mehānismi augstskolu absolventu apzināšanai. VET absolventu liela mēroga apzināšanas sistēmas ir mazāk attīstītas, un arī šeit ir iespējas atbalstīt dalībvalstis informācijas uzlabošanā.

10. *Lai palīdzētu studentiem un izglītības sniedzējiem izvērtēt mācību piedāvājumu atbilstību, Komisija kā pirmo pasākumu 2017. gadā ierosinās **iniciatīvu, kas sekotu augstskolu absolventu karjerai**, lai palīdzētu dalībvalstīm uzlabot informāciju par absolventu panākumiem darba tirgū.*

3. PAŠREIZĒJO PASĀKUMU ĪSTENOŠANAS PAĀTRINĀŠANA

Iepriekš izklāstītās 10 galvenās iniciatīvas ir daļa no vērienīgas ilgtermiņa stratēģijas, kuras mērķis ir nodrošināt, ka cilvēki iegūst prasmes, kas tiem vajadzīgas, lai gūtu panākumus darba tirgū un plašākā sabiedrībā.

Šo Prasmju programmu palīdzēs īstenot arī citi ES un valstu līmenī notiekošie pasākumi, palīdzot uzlabot mācību iespējas un nodrošinot izglītības un apmācības atbilstību 21. gadsimta prasībām. Īpaši centieni ir vajadzīgi, lai palīdzētu mazināt plaisu starp izglītību un apmācību un darba tirgu. Mums ir jāturpina investēt VET un augstākās izglītības modernizācijā un pilnībā jāizmanto to reģionālās attīstības virzītājspēka potenciāls.

3.1. PLAŠĀKU MĀCĪBU IESPĒJU NODROŠINĀŠANA

Vairāk iespēju mācīties darbavietā un vairāk uzņēmējdarbības un izglītības partnerību

Ir pierādīts, ka mācīšanās darbavietā, piemēram, mācekļība, ir atspēriena punkts, lai iegūtu labu darbu un attīstītu darba tirgū pieprasītas prasmes, tostarp transversālās un sociālās prasmes, kur parasti būtiska loma ir sociālajiem partneriem. Taču vairāk cilvēkiem būtu jābūt iespējai izmantot šo mācīšanos. Pašlaik tikai ceturtdaļa otrā posma profesionālās izglītības studentu apmeklē darbavietas (mācekļa) programmas, bet vispārējās un augstākās izglītības programmās vispār reti tiek iekļauta jebkāda darba pieredze. Šīs iespējas varētu izmantot, veidojot uzņēmējdarbības un izglītības partnerības, kurās iesaistītas visas izglītības un apmācības nozares un līmeņi.

Dažas veiksmīgas iniciatīvas jau darbojas šajā virzienā, iesaistot darba tirgus dalībniekus izglītībā un apmācībā un palīdzot jauniešiem atrast pirmo darbvietu. Eiropas Mācekļību alianse līdz šim jauniešiem ir nodrošinājusi 250 000 prakses vietas apmācībai darbavietā un darba piedāvājumus. Izmantojot Eiropas Jaunatnes paktu, vienam miljonam jauniešu būs iespēja apgūt digitālās prasmes, savukārt ar “digitālās klases” programmu plānots sasniegt 100 000 studentu. Ar Digitālo darbvietu lielo koalīciju uzņēmumi un citas organizācijas ir piedāvājuši miljoniem papildu apmācības iespēju¹⁹.

Augstskolu un pēcdiploma studiju līmenī Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts (EIT) ir piemērs tam, kā sadarbība ar uzņēmumiem un zinātniskās pētniecības institūtiem var

¹⁹ <http://www.linkedpolicies.eu/pledge>.

veicināt mācību programmu izstrādi, mobilitātes programmas un piekļuvi pētniecības un rūpniecības infrastruktūrai, lai īstenotu praktisku apmācību reālā vidē.

Šie ir pozitīvi signāli, bet ar tiem noteikti nepietiek. Lai palīdzētu izglītojamajiem gūt plašāku priekšstatu par darba vidi, **Komisija izstrādās atbalsta pakalpojumus, lai sekmētu zināšanu apmaiņu, sadarbības tīklu veidošanu un sadarbību mācekļības jomā.** Tā atbalstīs strukturālās reformas ar līdzbiedru konsultāciju palīdzību un labākās prakses apmaiņu, tostarp, izmantojot sociālos plašsaziņas līdzekļus.

Sociālie partneri vairākās nozarēs, tostarp tirdzniecības, būvniecības un telekomunikāciju nozarēs, ir pieņēmuši kopēju nostāju par prasmēm, tostarp konkrētas iniciatīvas saistībā ar stažēšanos. Vairāki ES sociālie partneri dažādās ekonomikas nozarēs ir arī uzņēmušies kopīgas saistības Mācekļību alianses ietvaros nodrošināt plašākas un labāk pielāgotas mācekļības iespējas. Tā ir prioritāte arī Eiropas sociālo partneru kopīgajā darba programmā 2015.–2017. gadam. Komisija palīdzēs sociālajiem partneriem īstenot kopīgo projektu rezultātus, piemēram, izpētīt mācekļības rentabilitāti un, iespējams, izveidojot mācekļības kvalitātes satvaru.

Lielāks atbalsts izglītojamo mobilitātei

Iespēja gūt mācību pieredzi ārzemēs būtu jānodrošina lielākam skaitam izglītojamo. Dati liecina, ka jaunieši, kas studē vai mācās ārzemēs, atrod darbu daudz ātrāk, nekā tie, kuriem nav starptautiskas pieredzes. Viņi ātrāk pielāgojas jaunām situācijām, un viņiem labāk padodas problēmu risināšana. Nesen ES pielāgoja savu tiesisko regulējumu attiecībā uz studentiem un pētniekiem no trešām valstīm²⁰, jo īpaši, lai atvieglotu šo talantīgo cilvēku piesaisti un noturēšanu.

Augstākās izglītības studentu mobilitāte jau ir kļuvusi par tradīciju. Līdz šim vairāk nekā 3 miljoni studentu ir piedalījušies "Erasmus" programmā. Mobilitātes iespējas sākotnējās profesionālās izglītības un apmācības (*IVET*) mācekļiem un izglītojamajiem atbalsta arī "Erasmus+". Tomēr mobilitātes iespējas apmācāmajiem lielākoties ir nepietiekamas un neapmierina pašreizējo pieprasījumu. Tikai dažas valstis savās izglītības, apmācības un jaunatnes sistēmās ir iekļāvušas mobilitātes iespējas.

Arī mācekļi gūst labumu no mācībām un darba ārzemēs. Lai uzlabotu mācekļu mobilitātes apstākļus, Komisija īsteno Eiropas Parlamenta pasūtītu izmēģinājuma projektu, lai novērtētu, vai ir iespējams mācekļiem nodrošināt ilgākus mobilitātes periodus ārzemēs (6–12 mēneši) un kādi būtu ieguvumi no šādas mobilitātes.

Ar ES budžeta atbalstu vien nekad nepietiks. Ja dalībvalstis savās valsts programmās iekļautu mobilitātes atbalstu, tas daudziem jauniešiem palīdzētu gūt labumu no pieredzes ārvalstīs.

Darba un mācību prakses kvalitāte ir būtiska. Finansējumam ir jābūt cieši saistītam ar valsts politiku un pasākumiem, kas veicina un novērtē iegūto izglītību un nodrošina apmācības atbilstību un kvalitāti. **2016. gadā tiks veikts VET mobilitātes rezultātu apkopojums, lai sniegtu priekšstatu par atbalsta pasākumiem visā ES un nodrošinātu labu pamatu to jomu apzināšanā, kurās jāpieliek lielākas pūles.**

²⁰ Direktīva (ES) 2016/801 par nosacījumiem attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgo iecelšanu un uzturēšanos pētniecības, studiju, stažēšanās, brīvprātīga darba, skolēnu apmaiņas programmu vai izglītības projektu un viesaukles darba nolūkā.

Plašākas iespējas mācīties darbavietā

Lielākā daļa nākamo divu desmitgažu Eiropas darbaspēka jau šodien ir pieauguši cilvēki. Viņiem ir nepieciešama tālākizglītība, lai atjauninātu savas prasmes un izmantotu jaunas karjeras iespējas.

Taču tikai 1 no 10 pieaugušajiem patlaban piedalās organizētās mācībās; pārsvarā tie ir darbinieki ar augstāku prasmju līmeni un lielu uzņēmumu darbinieki. 2010. gadā aptuveni viena trešdaļa ES uzņēmumu nesniedza nekādu apmācību saviem darbiniekiem, un tikai aptuveni viena trešdaļa darbinieku bija iesaistīti kaut kāda veida apmācībā. Nesen ceturtdaļa darba ņēmēju ziņoja, ka nav attīstījuši savas prasmes kopš tie ir sākuši strādāt.

Ir iespējams darīt vairāk, lai atbalstītu mācību vidi darba vietā un — jo īpaši MVU — nodrošinātu iespējas piedāvāt darbiniekiem apmācību, piemēram, atvieglojot resursu un infrastruktūras apvienošanu kopīgu mācību rīkošanai. Eiropas strukturālie un investīciju fondi jau ir pieejami, lai modernizētu izglītības un apmācības infrastruktūru. **Kopā ar Eiropas Investīciju fondu (EIF) Komisija pēta iespējas turpināt atbalstīt banku aizdevumus ar izdevīgām procentu likmēm MVU, izmantojot īpaši prasmēm paredzētu finanšu instrumentu.**

Vairāk iespēju atzīt neformālo un ikdienējo mācīšanos

Cilvēkiem ir jādod iespēja pilnībā izmantot viņu prasmes karjerā un turpmākā izglītībā. Cilvēki arvien vairāk mācās un attīsta prasmes dažādos ietvaros ārpus formālās izglītības un apmācības sistēmām, izmantojot darba pieredzi, apmācību uzņēmumā, digitālos resursus vai brīvprātīgo darbu. Šīs prasmes var validēt, izmantojot apzināšanu, dokumentēšanu, novērtēšanu un sertificēšanu, kas var kalpot par pamatu daļējai vai pilnai kvalifikācijai.

Tomēr daudzās valstīs ir zems informētības līmenis par validēšanas iespējām un maza atsauce attiecībā uz šādu praksi. Dažās valstīs validēšana ir iespējama tikai konkrētu projektu ietvaros; citās — administratīvās izmaksas ir nesamērīgi augstas.

Lai palīdzētu politikas veidotājiem un praktiķiem līdz 2018. gadam izstrādāt nacionālo validēšanas sistēmu²¹, Komisija un Cedefop 2016. gada sākumā publicēja validēšanas pamatnostādnes un tās regulāri atjauninās. 2016. gada beigās tiks publicēts atjaunināts Eiropas pārskats par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu, kurā būs ietverta jaunākā informācija par situāciju Eiropā un tiks sniegti labas prakses piemēri.

3.2. MODERNIZĀCIJAS TURPINĀŠANA

Skolotāju un pasniedzēju atbalstīšana

Lai attīstītu dzīvē un turpmākajā darbā nepieciešamo plašo prasmju kopumu un attieksmi, apmācāmajiem visos vecumos ir nepieciešami izcili izglītotāji. Apmācāmo izglītības un apmācības sasniegumu atšķirības galvenokārt ir atkarīgas no individuālajām īpašībām un ģimenes apstākļiem. Tomēr izglītības iestādēs izglītojamo personu sniegumu

²¹ Neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšana. OV 2012/C 398/01.

visvairāk ietekmē skolotāji un pasniedzēji. Tie var iedvesmot izglītojamos un palīdzēt tiem apgūt labākas un atbilstošākas prasmes. Tiem ir arī svarīga loma jaunu mācīšanas un mācīšanās metožu ieviešanā, tie stimulē radošumu un inovācijas, palīdz pārvarēt stereotipus un ļauj pēc iespējas labāk izmantot arvien pieaugošo izglītojamo personu daudzveidību.

Mācībspēku novecošana ir satraucoša tendence daudzās valstīs. Gados vecajiem skolotājiem dodoties pensijā, palielinās pieredzes zuduma un personāla iztrūkuma risks. Lai izveidotu jaunu izglītības jomas speciālistu paaudzi, nepieciešamas inovatīvas darbā pieņemšanas metodes, pievilcīgi darba apstākļi un izglītības jomas speciālistu noturēšanas stratēģijas. Turklāt pastāvīgs un arvien aktuālāks uzdevums visā ES ir arī mācībspēku iemaņu pilnveidošana, tostarp tiem mācībspēkiem, kuri šajā profesijā strādā jau ilgu laiku.

Komisija atbalstīs paraugprakses apmaiņu šajā jomā starp dalībvalstīm un ieinteresētajām personām, izmantojot sadarbības un mobilitātes iespējas. Īpaša uzmanība tiks pievērsta inovācijām pedagogijā; tas ietvers elastīgas mācību programmas, starpdisciplināras un iestāžu sadarbības pieejas sekmēšanu un profesionālās attīstības atbalstīšanu, lai sekmētu inovatīvu mācīšanas praksi, tostarp izmantojot digitālos rīkus klasē un stimulējot uzņēmējdarbības garu.

Augstākās izglītības modernizācija

2025. gadā gandrīz pusē no visiem darba piedāvājumiem ES tiks prasīta augstākā kvalifikācija, ko parasti iegūst augstākās izglītības akadēmiskās un profesionālās izglītības programmās. Tiek uzskatīts, ka šajās programmās iegūtās prasmes veicina ražīgumu un inovāciju. Augstskolu absolventiem ir labākas izredzes atrast darbu un gūt lielākus ienākumus, nekā cilvēkiem ar otrā posma vidējās izglītības kvalifikāciju.

Nesen notikusī sabiedriskā apspriešana par “Eiropas augstākās izglītības sistēmu modernizācijas programmu”²² liecina, ka vairāk nekā divas trešdaļas studentu un neseno augstskolu absolventu uzskata, ka pastāv neatbilstība starp augstskolu absolventu piedāvājumu un tautsaimniecībai nepieciešamajām zināšanām un prasmēm. Gandrīz puse no augstākās izglītības iestādēm piekrīt šim novērtējumam. No apspriešanas arī izrietēja, ka augstākās izglītības iestādēm jāklūst par aktīviem dalībniekiem reģionālā un valstu līmenī, lai ne tikai nodrošinātu kvalificētus cilvēkus darba tirgū, bet arī veicinātu inovāciju.

Citas svarīgas problēmas, uz kurām norādīja ieinteresētās personas, ir tehnoloģiju un globalizācijas ietekme uz augstāko izglītību un nepieciešamība uzlabot augstskolu absolventu mācīšanās un nodarbinātības rezultātus, lai potenciālajiem studentiem palīdzētu labāk orientēties un sekmētu daudznozaru pieeju.

Komisija sadarbosies ar ieinteresētajām personām, lai atbalstītu augstākās izglītības modernizāciju, pamatojoties uz sabiedriskās apspriešanas rezultātiem. Tas jo īpaši ietvers iemaņu novērtēšanas satvaru izstrādī dažādām augstākās izglītības disciplinām, lai nodrošinātu studentu un absolventu prasmju salīdzināmu novērtējumu.

²² Atbalsts izaugsmei un darbvietām — Eiropas augstākās izglītības sistēmu modernizācijas programma, COM(2011) 567 galīgā redakcija.

4. PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA

Jaunajā Prasmju programmā iekļauta kopīga programma Eiropas Savienībai, dalībvalstīm un ieinteresētajām personām visos līmeņos. Tās mērķis ir panākt vienotu skatījumu un apņēmtos sadarboties, lai uzlabotu prasmju veidošanas kvalitāti un atbilstību pieprasījumam nolūkā pielāgoties strauji mainīgajām darba tirgus prasībām attiecībā uz prasmēm, nodrošinātu visiem obligāto pamatprasmju kopumu un padarītu kvalifikācijas saptamākas, tādējādi palīdzot darbiniekiem un izglītojamajiem vieglāk pārvietoties Eiropas Savienībā.

Sociālajiem partneriem būs būtiska nozīme šīs programmas veiksmīgā īstenošanā, pamatojoties uz Eiropas un valsts līmeņa iniciatīvām, izmantojot konkrētu nozaru ekspertu zināšanas un strādājot nozaru un starpnozaru līmenī.

Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadam joprojām būs galvenā loma, pārraugot politikas reformas izglītības, apmācības un prasmju jomā. ES izvērtēs dalībvalstu reformu centienus, atsevišķi analizējot valstis, veicinot savstarpēju mācīšanos un uz pierādījumiem balstītu politikas veidošanu. Lai palīdzētu izstrādāt un īstenot reformas, Komisija sadarbībā ar ESAO palīdzēs dalībvalstīm izstrādāt valstu stratēģijas prasmju ieguvei un rīcības plānus, pamatojoties uz visas ministrijas aptverošu pieeju.

Viens no jaunās Prasmju programmas galvenajiem mērķiem ir uzlabot politiku informētību par prasmju nozīmīgumu Eiropas nodarbinātības un izaugsmes perspektīvās un pievērsties šim jautājumam visaugstākajā politiskajā līmenī. Lai saglabātu politisko virzību, Komisija izskatīs iespējas regulāri ziņot par padarīto. Šos ziņojumus varētu izmantot, gatavojoties Eiropas pusgadam, kā arī Eiropadomes politikas debatēs.

Komisija arī plāno uzsākt padziļinātu dialogu ar dalībvalstīm par to, kā šīs programmas mērķu sasniegšanai vislabāk izmantot pastāvošo finansējuma programmu iespējas. Galvenie instrumenti ir Eiropas Sociālais fonds (ESF), Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA), Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF), Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds (AMIF), programmas "Apvārsnis 2020" un "Erasmus +". Lai veicinātu privātā sektora ieguldījumus prasmju pilnveidošanā, būtu arī pilnībā jāizmanto EIB un citu finanšu organizāciju iespējas un produkti, tostarp Eiropas Stratēģisko investīciju fonds.

Veicot daudzgadu finanšu shēmas 2014.–2020. gadam starpposma pārskatīšanu, Komisija pētīs iespējamus pielāgojumus, kas nepieciešami, lai sasniegtu programmas mērķus. Domājot par tālāku nākotni pēc 2020. gada, Komisija veicinās debates par dažādiem finansēšanas instrumentiem prasmju atbalstīšanai.

Vienkāršojot pašreizējās pārvaldības struktūras, tiktu atbalstīta dažu šajā programmā ierosināto iniciatīvu saskaņotāka īstenošana. Vispirms vajadzētu racionalizēt vairākas ES līmeņa ekspertu grupas, kas nodarbojas ar prasmju un kvalifikāciju jautājumiem, neskarot pastāvošās pārvaldības struktūras reglamentēto profesiju jomā. Turpmākie pasākumi būtu jāveic, balstoties uz pašreizējo pārvaldības struktūru novērtējumu. Tiks nodrošināta koordinācija un saskaņība ar stratēģisko sistēmu Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā "ET 2020"²³ un tās nesēn pieņemtajām politikas prioritātēm²⁴. Tāpat nolūkā izveidot dažādām Eiropas prasmju iniciatīvām kopīgu saskarni, kas kalpos valstu iesaistīto personu vajadzībām un atvieglot lietotāju piekļuvi, tiks semēta koordinācija starp ES atbalstītiem *EQF*, *Europass* un *Euroguidance* valstu kontaktpunktiem. Šī vienkāršošana notiks, apspriežoties ar dalībvalstīm.

²³ Stratēģiska sistēma Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (*ET 2020*), OV 2009/C 119/2.

²⁴ Jaunās prioritātes Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā, OV 2015/C 417/04.

Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju apstiprināt šo programmu un aktīvi atbalstīt tās īstenošanu ciešā sadarbībā ar visām attiecīgajām ieinteresētajām personām. Komisija ir apņēmusies veicināt pastāvīgu apspriešanos un dialogu par Prasmju programmu ar daudzām ieinteresētajām personām un sabiedrību kopumā.

PIELIKUMS

RĪCĪBU SARAKSTS UN PROVIZORISKS GRAFIKS

RĪCĪBA		TERMIŅŠ
Uzlabot prasmju veidošanas kvalitāti un atbilstību pieprasījumam		
Pamatu nostiprināšana: pamatprasmes	Komisijas priekšlikums Padomes Ieteikumam, ar ko izveido Prasmju garantiju (sk. atsaucis dok. COM(2016) 382)	2016. gada jūnijs
Noturības stiprināšana: pamatiemaņas un augstākas, sarežģītākas prasmes	Komisijas priekšlikums pārskatīt Ieteikumu par pamatprasmēm mūžizglītībā, īpašu uzmanību pievēršot uzņēmējdarbības prasmju veicināšanai, un ar to saistīto Eiropas atsaucis satvaru	2017. gada 4. ceturksnis
Panākt, ka <i>VET</i> ir pirmā izvēle	Komisijas priekšlikumi, ar ko atbalsta <i>VET</i> modernizēšanu, piemēram, Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūras profesionālajai izglītībai un apmācībām (<i>EQAVET</i>) un Eiropas kredītpunktu sistēmas profesionālās izglītības un apmācības jomā (<i>ECVET</i>) iespējamo pārskatīšanu	2017. gada 2. ceturksnis
Pieejamības sekmēšana: uzmanības centrā digitālās prasmes	Iniciatīvas "Digitālo prasmju un darbvietu koalīcija" sākums	2016. gada beigas
Pārredzamāku un salīdzināmu prasmju un kvalifikāciju nodrošināšana		
Kvalifikāciju pārredzamības un salīdzināmības uzlabošana	Komisijas priekšlikums pārskatīt Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru (sk. atsaucis dok. COM(2016) 383)	2016. gada jūnijs
Migrantu prasmju un kvalifikāciju agrīna noteikšana	"Trešo valstu valstspiederīgo prasmju profila noteikšanas ceļveža" uzsākšana	2016. gada jūnijs
Informācijas par vajadzīgajām prasmēm, dokumentācijas un informētas karjeras izvēles uzlabošana		
Labāka izpēte un informācija informētākai izvēlei	Komisijas priekšlikums pārskatīt <i>Europass</i> sistēmu, lai sniegtu labākus pakalpojumus saistībā ar prasmēm un kvalifikācijām	2016. gada 3. ceturksnis
Labāka izpēte un informācija informētākai izvēlei	Turpmāka analīze un paraugprakses apmaiņa ar mērķi cīnīties pret intelektuālā darbaspēka aizplūšanu	2016. gada beigas
Uzlabot informāciju par vajadzīgajām prasmēm tautsaimniecības	Plāna nozaru sadarbībai prasmju jomā uzsākšana	2016. gada jūnijs

nozarēs		
Labāka izpratne par absolventu sasniegumiem	Komisijas priekšlikums izstrādāt iniciatīvu par augstskolu absolventu apzināšanu	2017. gada 2. ceturksnis